

חשבון השקל בקודש

קונטרקוס ההגמון טוען שמשה רבנו "גנב" חצי מכסף המשכן, ורבן יוחנן בן זכאי עונה: **מנה של קודש כפול היה.**

הקושיה קונטרקוס מול רבן יוחנן בן זכאי

קונטרקוס:

לפי מספר הנותנים – 603,550 איש, כל אחד מחצית השקל – יוצא **201** ככר ו-**11** מנה. אבל בפסוק כתוב "ויהי מאת ככר הכסף לצקת" – רק **100** ככר. היכן השאר? "משה רבכם גנב היה, או קוביוסטוס (מהמר) היה, או שאינו בקי בחשבון?"

רב אחאי מקשה:

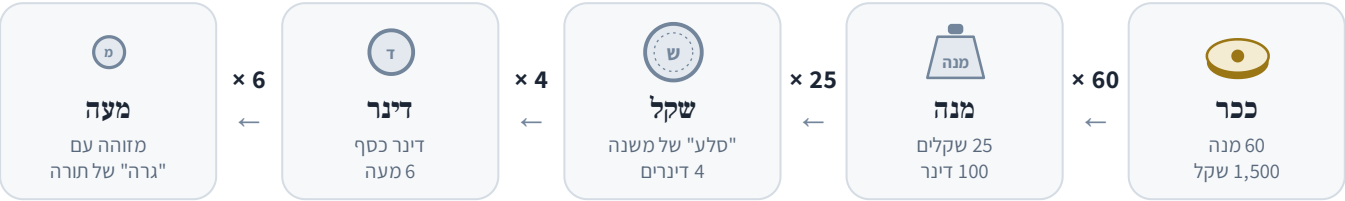
אולי 100 הככר הם רק הכסף שנוצק לאדנים, והשאר נשאר באוצר? ("הנך לצקת ואינך בי גזא")
תשובה: "כתב קרא אחרינא" – "וכסף פקודי העדה מאת ככר ואלף ושבע מאות וחמשה ושבעים שקל": זה כל הכסף, 100 ככר ו-1,775 שקל.

רבן יוחנן בן זכאי:

משה רבנו גזבר נאמן ובקי בחשבון היה – ומנה של קודש כפול היה.

סולם המשקולות המידות הרגילות

בתורה: "והשקל עשרים גרה". הסלע של חז"ל הוא $6 \times 4 = 24$ מעות – כלומר 20 ועוד תוספת של 4, שהיא שתות מן הסלע.

שני חשבוניות לאותו כסף

$603,550 \text{ גברים} \times \frac{1}{2} \text{ שקל} = 301,775 \text{ שקלים}$

חשבון הקודש
מנה = 50 שקל · ככר = 3,000 = 60 × 50 שקל

$301,775 \text{ שקל} = 100 \text{ ככר} + 1,775 \text{ שקל}$

"וכסף פקודי העדה מאת ככר ואלף ושבע מאות וחמשה ושבעים שקל בשקל הקודש"

שמות לח, כה

בדיוק כמו בפסוק

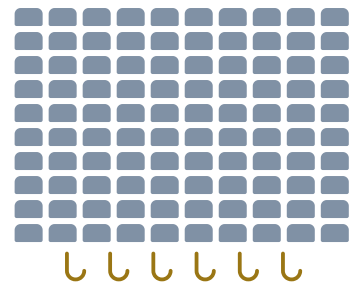
חשבון קונטרקוס
ככר = 1,500 שקל

$301,775 \text{ שקל} = 201 \text{ ככר} + 275 \text{ שקל}$

$275 \div 25 = 11 \text{ מנה}$

"אתה מוצא מאתיים ואחת ככר ואחת עשרה מנה"

לא מתאים לפסוק

100 אדנים + וים, ציפוי וחשוקים

"מאת אדנים למאת הככר, ככר לאדן... ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה וים לעמודים וצפה ראשיהם וחשק אתם"

כל ככר של קודש (3,000 שקל) הוא אדן אחד, ומן היתרה נעשו הוים לעמודים, ציפוי ראשיהם וחשוקיהם - ואין חסר אפילו שקל.

מאי קראה? מניין שמנה של קודש כפול?

נדחה

ניסיון שני - נחושת התנופה

"ונחשת התנופה שבעים ככר ואלפים וארבע מאות שקל"

שמות לח, כט

$$2,400 \text{ שקל} \div 25 = 96 \text{ מנה}$$

"שהרי כאן תשעים וששה מנה, ולא מנאן הכתוב אלא בפרוטרוט" - 96 מנה הם יותר מככר של חול, ובכל זאת נכתבו בשקלים.

דחייה: "ודילמא פרטא רבה קא חשיב בככרי, פרטא זוטא לא קחשיב בככרי" - 70 ככר נכתבו בככרות, אבל ככר אחד נוסף מתוך 2,400 השקלים לא מצטרף ונכתב בשקלים.

נדחה

ניסיון ראשון - כסף המשכן

$$1,775 \text{ שקל} \div 25 = 71 \text{ מנה}$$

"שהרי כאן שבעים ואחד מנה" - יותר מככר של חול (60 מנה). אילו ככר = 1,500 שקל, היה צריך לכתוב **101 ככר ו-11 מנה**.

דחייה: "ודילמא כללי קחשיב בככרי, פרטי לא קא חשיב בככרי" - אולי הכתוב מונה בככרות רק סכום כללי גדול, אבל ככר בודד שבתוך היתרה נמנה בשקלים.

הראיה המכרעת

רב חסדא - יחזקאל מה, יב

"והשקל עשרים גרה, עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם"

$$20 + 25 + 15 = 60 \text{ שקל} = 240 \text{ דינר}$$

אבל מנה רגילה היא 100 דינר בלבד! "והא מאתן וארבעין הויין?" - המנה שביחזקאל הוא 240 דינר: מנה של קודש כפול (200 דינר), ועליו נוספו 40 דינר.

+ 40 = תוספת שתות

200 דינר = מנה כפולה

שמע מינה תלת

ג

שתותא מלבר

השתות נמדד מן הסכום שאחרי התוספת: 40 הם $\frac{1}{6}$ מ-240, אף שהם $\frac{1}{5}$ מ-200.

ב

מוסיפין על המידות, ואין מוסיפין יתר על שתות

על ה-200 נוספו 40 דינר, ולא יותר.

א

מנה של קודש כפול היה

100 דינר של חול הם 200 דינר בקודש.